

บทที่ 3

อุปกรณ์และวิธีการ

3.1 วัตถุดิบ

3.1.1 เมล็ดมะขามพันธุ์ศรีชมพู ได้รับความอนุเคราะห์จากบริษัท ปิ่นเพชร จำกัด จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยนำเมล็ดมะขามมาล้างทำความสะอาด คัดแยกเมล็ดที่มีรูพรุนและลีบแบนออก จากนั้นนำเมล็ดไปอบในตู้อบลมร้อนที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส นาน 6 ชั่วโมง เพื่อเป็นการปรับความชื้นของเมล็ดมะขามให้มีความชื้นประมาณร้อยละ 10 - 15 ก่อนนำไปทดลอง

3.1.2 เพกตินชนิดเมทอกซิลเพกตินสูง

3.2 เครื่องมือ

3.2.1 เครื่องกะเทาะเปลือกแบบโม้หินไฟฟ้า	มอเตอร์ 2 แรงม้า
3.2.2 เครื่องบดแบบหยาบ (Hammer mill)	(Philip-Cucina, Indonesia)
3.2.3 เครื่องบดแบบเข็ม (Pin mill)	(Retsh ZM 1000, Germany)
3.2.4 ตู้อบแบบถาด (Tray dryer)	(Progress, Thailand)
3.2.5 ตู้อบลมร้อน (Hot air oven)	(Memmert UM 400, Germany)
3.2.6 เครื่องหมุนเหวี่ยง (Centrifuge)	(Beckman Coulter, USA)
3.2.7 เครื่องชั่งละเอียด 2 ตำแหน่ง	(Pioneer, USA)
3.2.8 เครื่องชั่งละเอียด 4 ตำแหน่ง	(Denver, Germany)
3.2.9 เครื่อง Brabender viscograph E	
3.2.10 อ่างควบคุมอุณหภูมิ (Water bath)	(Memmert-WNB 7-45, Germany)
3.2.11 เตาเผา (Muffle Furnance)	(Nabertherm LT40, Germany)
3.2.12 เครื่องวัดพีเอช (pH meter)	(Weilheim, Germany)
3.2.13 เครื่องกวนใบพัดติดมอเตอร์ควบคุมความเร็ว	
3.2.14 เครื่องวัดความหนืด (Brookfield Viscometer) DV- III	
3.2.15 โถสำหรับดูดความชื้น (Dessicator)	
3.2.16 เครื่อง Texture Analyzer รุ่น TA-XT plus	
3.2.17 เทอร์โมมิเตอร์ (Thermometer)	
3.2.18 อุปกรณ์เครื่องแก้ว	
3.2.19 เครื่องระเหยสูญญากาศ	(Buchi, Switzerland)

3.3 สารเคมี

- 3.3.1 เฮกเซน (Hexane)
- 3.3.2 กรดซิตริก (Citric acid)
- 3.3.3 แอลกอฮอล์ร้อยละ 95 (Alcohol 95)
- 3.3.4 กรดซัลฟิวริก (Sulfuric acid)
- 3.3.5 คอปเปอร์ซัลเฟต (Copper sulphate)
- 3.3.6 โซเดียมไฮดรอกไซด์ (Sodium hydroxide)
- 3.3.7 กรดบอริก (Boric acid)
- 3.3.8 โพแทสเซียมซัลเฟต (Potassium sulphate)
- 3.3.9 กรดไฮโดรคลอริก (Hydrochloric acid)
- 3.3.10 อินดิเคเตอร์ผสม (Mixed Indicator)
- 3.3.11 อะซิโตน (Acetone)

3.4 สถานที่ในการดำเนินงานวิจัย

ห้องปฏิบัติการคณะอุตสาหกรรมเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

3.5 วิธีการดำเนินการ

3.5.1 การเตรียมผงเมล็ดมะขาม

เตรียมผงเมล็ดมะขาม โดยตัดแปลงจากวิธีของ อรรถวิทย์ (2540) นำเมล็ดมะขามมาคั่วด้วยไฟอ่อนๆ นาน 15 นาที รอให้เย็นแล้วนำมาแกะเอาเปลือกออก โดยใช้เครื่องแกะเปลือก แยกเอาเฉพาะเนื้อในของเมล็ดมาแช่ในอัตราส่วนเมล็ดมะขาม 1 กิโลกรัมต่อน้ำ 3 ลิตร นานประมาณ 6 ชั่วโมง ล้างให้สะอาด ทำให้สะเด็ดน้ำ นำเมล็ดมะขามมาบดให้มีขนาดเล็กลง นำเข้าตู้อบลมร้อนที่อุณหภูมิ 50 - 55 องศาเซลเซียส นาน 6 ชั่วโมง และนำเข้าเครื่องบดละเอียดโดยผ่านรูตะแกรงขนาด 0.25 มิลลิเมตร ได้ผงเมล็ดมะขาม เก็บในถุงพลาสติกชนิดโพลีเอทิลีน ในสภาวะสุญญากาศที่อุณหภูมิ 5 ± 2 องศาเซลเซียส จนกว่าจะนำไปใช้งาน

นำผงเมล็ดมะขามบางส่วนมากำจัดไขมันในอัตราส่วนผงเมล็ดมะขาม 1 กรัม ต่อสารละลายเฮกเซน 3 มิลลิลิตร โดยใช้กรวยแยกเขย่า 15 นาที แล้วแยกสารละลายกับผงเมล็ดมะขาม ระเหยเฮกเซนออกโดยใช้ตู้อบลมร้อนที่อุณหภูมิ 50 - 55 องศาเซลเซียส นาน 2 ชั่วโมง

3.5.1.1 ตรวจสอบองค์ประกอบและปริมาณเส้นใยอาหาร

ศึกษาองค์ประกอบทางเคมีของผงเมล็ดมะขาม โดยนำผงเมล็ดมะขามที่ยังไม่ได้กำจัดไขมัน วิเคราะห์ ความชื้น โปรตีน ไขมัน เยื่อใยหยาบ ถ้ำ (AOAC, 1995) ปริมาณเส้นใยอาหารทั้งหมดตามวิธี AOAC Method 985.29 (2005) โดยใช้ชุดทดสอบ Dietary Fiber Assay Kit (Megazyme, Ireland) และ คาร์โบไฮเดรตโดยคำนวณความแตกต่าง

3.5.1.2 คุณสมบัติด้านความหนืดของสารละลายผงเมล็ดมะขาม (Pasting properties)

โดยดัดแปลงจากวิธีของ Adebowale และ Lawal (2002)

ตรวจสอบสมบัติด้านความหนืดของผงเมล็ดมะขามทั้งที่ยังไม่ได้กำจัดไขมันและกำจัดไขมัน โดยเตรียมสารละลายน้ำแป้งที่ความเข้มข้นร้อยละ 4 โดยน้ำหนัก แล้วนำไปวิเคราะห์ด้วยเครื่อง Brabender รุ่น Viscograph E กำหนดให้อุณหภูมิเริ่มต้นคือ 30 องศาเซลเซียส แล้วอุณหภูมิเพิ่มขึ้นในอัตรา 1.5 องศาเซลเซียสต่อนาที จนกระทั่งอุณหภูมิสูงถึง 95 องศาเซลเซียส คงอุณหภูมิไว้ 15 นาที แล้วจึงลดอุณหภูมิลงในอัตราเดียวกัน จนถึงอุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส และคงไว้ที่อุณหภูมินี้ นาน 15 นาที บันทึกค่า Pasting temperature, Peak viscosity, Breakdown (Peak viscosity - Start of cooling period), Consistency (End of cooling period - Start of cooling period) และ Setback (End of final holding period - Peak viscosity)

3.5.2 ศึกษาสภาวะการสกัดเจลลอส

นำผงเมล็ดมะขามที่กำจัดไขมันออก มาสกัดเจลลอสโดยใช้ 2 สภาวะในการสกัด คือ การสกัดที่อุณหภูมิ 27.5 ± 2.5 องศาเซลเซียส และ 87.5 ± 2.5 องศาเซลเซียส ที่ pH = 3, 4 และ 5

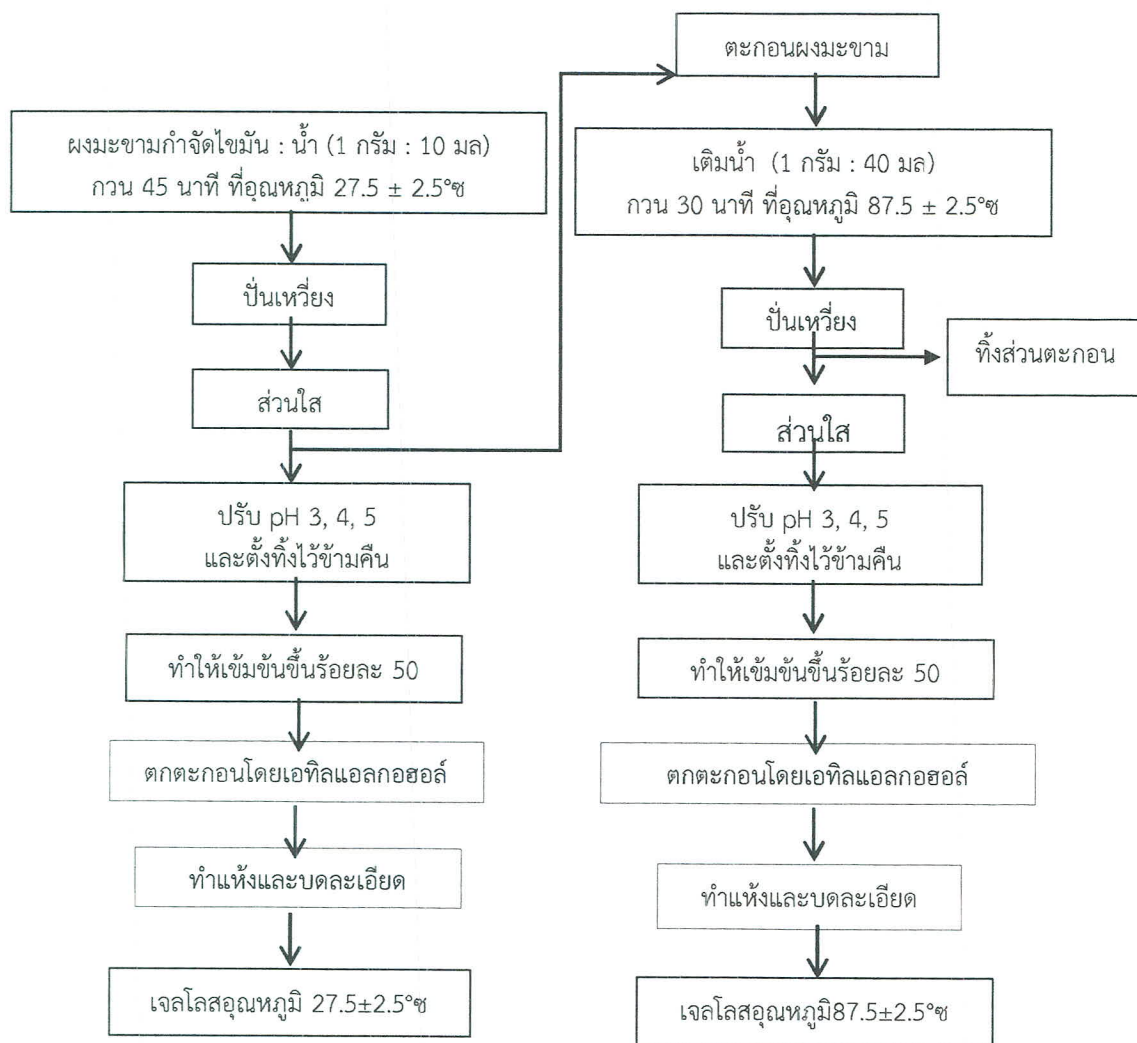
3.5.2.1 สภาวะการสกัดที่อุณหภูมิ 27.5 ± 2.5 องศาเซลเซียส

การสกัดใช้ในอัตราส่วนผงเมล็ดมะขาม 1 กรัมต่อน้ำ 10 มิลลิลิตร กวนโดยใช้ magnetic bar นาน 45 นาที ที่อุณหภูมิ 27.5 ± 2.5 องศาเซลเซียส จากนั้นปั่นเหวี่ยงที่ 6,000 รอบ นาน 10 นาที (แยกส่วนของตะกอนผงเมล็ดมะขามออก) นำสารละลายส่วนใสมาปรับ pH = 4 ตั้งทิ้งไว้ข้ามคืน แล้วระเหยให้ปริมาตรเหลือครึ่งหนึ่ง ตกตะกอนเส้นใยเจลลอสโดยใช้เอทิลแอลกอฮอล์ร้อยละ 95 ในอัตราส่วนสารละลายต่อเอทิลแอลกอฮอล์ 1 ต่อ 1.5 ส่วน แล้วใช้ผ้าขาวบางกรองเส้นใยเจลลอส และทำแห้งโดยใช้ตู้อบลมร้อนที่อุณหภูมิ 50 - 55 องศาเซลเซียส และนำเข้าเครื่องบดจะได้ผงเจลลอส ทำการทดลองปรับ pH ที่ 3, 4 และ 5 และดำเนินการทดลองเช่นเดียวกัน

3.5.2.2 สภาวะการสกัดที่อุณหภูมิ 87.5 ± 2.5 องศาเซลเซียส

นำส่วนของตะกอนผงเมล็ดมะขามจากการสกัดที่อุณหภูมิห้อง ในข้อ 3.5.2.1 มาเติมน้ำ 40 เท่า กวณนาน 30 นาที ที่อุณหภูมิ 87.5 ± 2.5 องศาเซลเซียส และสกัดเช่นเดียวกันกับข้อ 3.5.2.1

ขั้นตอนการสกัดเจลโลสจากผงเมล็ดมะขามที่อุณหภูมิห้องและอุณหภูมิสูงแสดงรายละเอียด ดังรูปที่ 3.1

รูปที่ 3.1 ขั้นตอนการสกัดเจลโลสจากผงเมล็ดมะขามกำจัดไขมันที่อุณหภูมิ 27.5 ± 2.5 องศาเซลเซียสและอุณหภูมิ 87.5 ± 2.5 องศาเซลเซียส

3.5.2.3 ตรวจสอบสมบัติของสารสกัดเจลโลส

3.5.2.3.1 ศึกษาองค์ประกอบทางเคมีของสารสกัดเจลโลส

นำผงเจลโลสมาวิเคราะห์ ความชื้น โปรตีน ไขมัน เถ้า (AOAC, 1995)

3.5.4.3.2 ตรวจสอบสมบัติด้านการไหล (Rheological properties) (โดยดัดแปลงจากวิธีของ Pongsawatmanit *et al.*, 2006)

ใช้เจลลอสที่ความเข้มข้นร้อยละ 2 วัดคุณสมบัติด้านการไหลของสารละลายที่อุณหภูมิ 30 ± 1 องศาเซลเซียส โดยใช้ชุด small sample บันทึกค่าความเค้นเฉือน (Shear stress (N/m^2)) และอัตราเฉือน (Shear rate (1/sec)) จาก power law model ตามสมการ $T = ky^n$ คำนวณหาค่า n = flow behavior และ k = consistency index (Pa.s) โดยวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้นจาก $\log T = \log k + n \log y$ โดย T = shear rate และ y = shear stress

3.5.3 ศึกษาผลของ pH และความเข้มข้นของเจลลอสต่อพฤติกรรมเกิดการเกิดเจล

ละลายผงเจลลอสความเข้มข้นร้อยละ 1.0, 1.5, 2.0, 2.5, 3.0 และ 3.5 ในสารละลายน้ำตาลร้อยละ 50 นำไปต้ม 20 - 30 นาที ให้ความเข้มข้นเป็น 50 องศาบริกซ์ ปรับ pH ด้วยกรดซิตริกเป็น pH = 3, 4, 5 และ 6 เทปรีมาตร 30 มิลลิลิตร) แล้วตั้งทิ้งไว้ให้เซตตัว 24 ชั่วโมง นำเจลที่ได้มาวัดความแข็งของเจลโดยเครื่อง Texture Analyzer (ดัดแปลงจาก Marathe *et al.*, 2002)

วางแผนการทดลองแบบ Factorial in CRD เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทดลองในแต่ละสิ่งทดลอง จำนวน 3 ซ้ำ แล้วนำมาทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย จากนั้นทำการวิเคราะห์หาความแปรปรวน (ANOVA) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละสิ่งทดลองโดยใช้วิธีของ Duncan's New Multiple Range Test (DMRT) โดยกำหนดปัจจัยในการทดลองคือ ความเข้มข้นของผงเจลลอสร้อยละ 1.0, 1.5, 2.0, 2.5, 3.0 และ 3.5 ที่ pH 3, 4, 5 และ 6

3.5.4 ศึกษาผลของสัดส่วนเจลลอสและเพกตินต่อพฤติกรรมเกิดการเกิดเจล

ผสมผงเจลลอสและเพกตินในสัดส่วน 100:0, 80:20, 60:40, 40:60, 20:80 และ 0:100 นำไปละลายในสารละลายน้ำตาลที่ pH ได้จากข้อ 3.5.3 ในระดับความเข้มข้นร้อยละ 1.0, 1.5, 2.0, 2.5, 3.0 และ 3.5 ทำการทดลองเพื่อให้เกิดเจล เช่นเดียวกับข้อ 3.5.3 และนำเจลที่ได้มาวัดความแข็งเจลโดยเครื่อง Texture Analyzer (ดัดแปลงจาก Marathe *et al.*, 2002)

วางแผนการทดลองแบบ Factorial in CRD เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทดลองในแต่ละสิ่งทดลอง จำนวน 3 ซ้ำ แล้วนำมาทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย จากนั้นทำการวิเคราะห์หาความแปรปรวน (ANOVA) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละสิ่งทดลองโดยใช้วิธีของ Duncan's New Multiple Range Test (DMRT) โดยกำหนดปัจจัยในการทดลองคือ ผงเจลลอสกับเพกติน ในสัดส่วน 100:0, 80:20, 60:40, 40:60, 20:80 และ 0:100 กับระดับความเข้มข้นของสารละลายร้อยละ 1.0, 1.5, 2.0, 2.5, 3.0 และ 3.5